

Del 1: Prisindekser

Del 2: Keynes i Excel

**Del 3: Arbeidsmarked og
likevektsledighet**

7. Forelesning ECON 1310

24.2.2009

Del 1: Litteraturreferanse prisindekser

- Kjernepensum: *H 2*
- Øvrig pensum: <http://www.ssb.no/priser/>

Eksempel på siste statistikk

Nøkkeltall:

--

Endringer 2007-2008

KPI:	+3,8 prosent
KPI-JAE:	+2,6 prosent
Importpris, trad. varer:	+2,6 prosent
Eksportpris, trad. varer:	+4,2 prosent
Boligpris, selveiere:	-1,1 prosent

Begrepsforklaring: 3 typer prisindekser

- Laspeyres:
  - Vekst i faste priser
  - Volumvekst
  - Bruker vektor fra basisåret for å beregne vekst
- Paasche:
  - $(\text{Nominell BNP})/(\text{BNP i faste priser})$
  - Prisvekst
  - Bruker vektor fra beregningsåret for å finne vekst

- Konsumprisindeksen:
  - Måles ikke i nasjonalregnskapet
  - Brukes til å måle hvor stor inntekstøkning en gjennomsnittlig husholdning må ha for at den materielle levestandarden skal være uendret

Eksempel på måle og justere for prisstigning

	epler	sykler	BNP
2002 (basisår)			
pris per enhet	10	1000	
antall enheter	200	3	
Verdi	2 000	3 000	5 000
2003			
pris per enhet	10	1100	
antall enheter	250	3	
Verdi	2500	3300	5800
verdi, basisårpriser	2500	3000	5500

- Totalt =
 $5800/5000 - 1 = 0,16$
- Reell økning =
 $5500/5000 - 1 = 0,10$
- Prisstigning =
 $5800/5500 - 1 = 0,055$

Del 2: Keynes i Excel

- Se Excel-ark med tilhørende løsningsforslag under forelesningsplan notater og lignende:

<http://www.uio.no/studier/emner/sv/oekonomi/ECON1310/v09/>

Til nå har vi sett på disse enkle Keynes modeller

- Enkel Keynes modell
  - Løsning matematisk og grafisk
  - Multiplikator
- Med offentlig sektor
  - Utvidelse av enkel Keynes
  - Med og uten endogene skatter
- Offentlig sektor og åpen økonomi/utenrikshandel
- Modell med pengemarkedet (Holden)

Keynes vs. arbeidsmarkedet

- Keynes bestemmer endogene størrelser på kort sikt, en sentral forutsetning var gitte eksogene priser
- Gitte priser er en dårlig forutsetning for arbeidsmarkedet, siden det er lett å tenke seg at både din og min beslutning om en jobb vil avhenge av bl.a. lønnen

Del 3: Litteraturreferanse arbeidsmarked og likevektsledighet

- Kjernepensum: *B 6, H 8*
- Øvrig pensum:
  - *B 8*
  - *Kronikk i DN 6. feb. 2009 link her:*
<http://folk.uio.no/sholden/Debattinnlegg/lonnsvekst-dn-feb09.htm>

Arbeidsmarked og likevektsledighet

- Hva er arbeidsledighet?
- Litt statistikk
- Teori for arbeidsmarkedet
- Modell for arbeidsmarkedet
- Løsning av modellen
- Endring i eksogene størrelser

Arbeidsmarkedet - SSB

Nøkkeltall

4. kvartal 2008:

Arbeidsledige: 2,6 prosent

Sysselsatte: 71,6 prosent

Arbeidsstyrken: 73,4 prosent

Sykefraværet 3. kvartal 2008:

Totalt: 6,9 prosent

Egenmeldt: 0,8 prosent

Legemeldt: 6,1 prosent

Ordforklaringer

Sysselsatte er personer med inntektsgivende arbeid.

Arbeidsledige er personer uten inntektsgivende arbeid, men som forsøker å skaffe seg arbeid og kan begynne i arbeid straks. Prosenten regnes av arbeidsstyrken.

Arbeidsstyrken er summen av de sysselsatte og de arbeidsledige.

Offentlig forvaltning er kommunal, fylkeskommunal og statlig administrasjon og tjenester som f.eks. skoler og sykehus, ikke næringsvirksomhet.

Sykefraværsprosent er tapte dagsverk i prosent av avtalte dagsverk.

En person mellom 15-74 er enten i eller utenfor arbeidsstyrken

- Arbeidsstyrken (73,4 pst):
summen av sysselsatte og arbeidsledige/antall mellom 15-74 år
- Sysselsetting (71,6 pst):
personer med inntektsgivende arbeid/antall mellom 15-74 år
- Arbeidsledighet (2,6 pst):
personer uten inntektsgivende arbeid, men som forsøker å skaffe seg arbeid og kan begynne i arbeid straks/antall i arbeidsstyrken
- Likevektsledighet:
nivået på u som gjør at reallønnen fra lønnsfastsettelsen er den samme som fra prisfastsettelsen
- Utenfor arbeidsstyrken (26,6):
Frivillig eller ufrivillig? Trygdet, hjemmeværende uten inntekt (i 1977 var mindre enn 50 pst av alle kvinner i arbeidsstyrken, i dag 70 pst)

Totalt antall personer i Norge

Antall personer mellom 15 og 74 år

Antall
personer
under 15 og
over 74

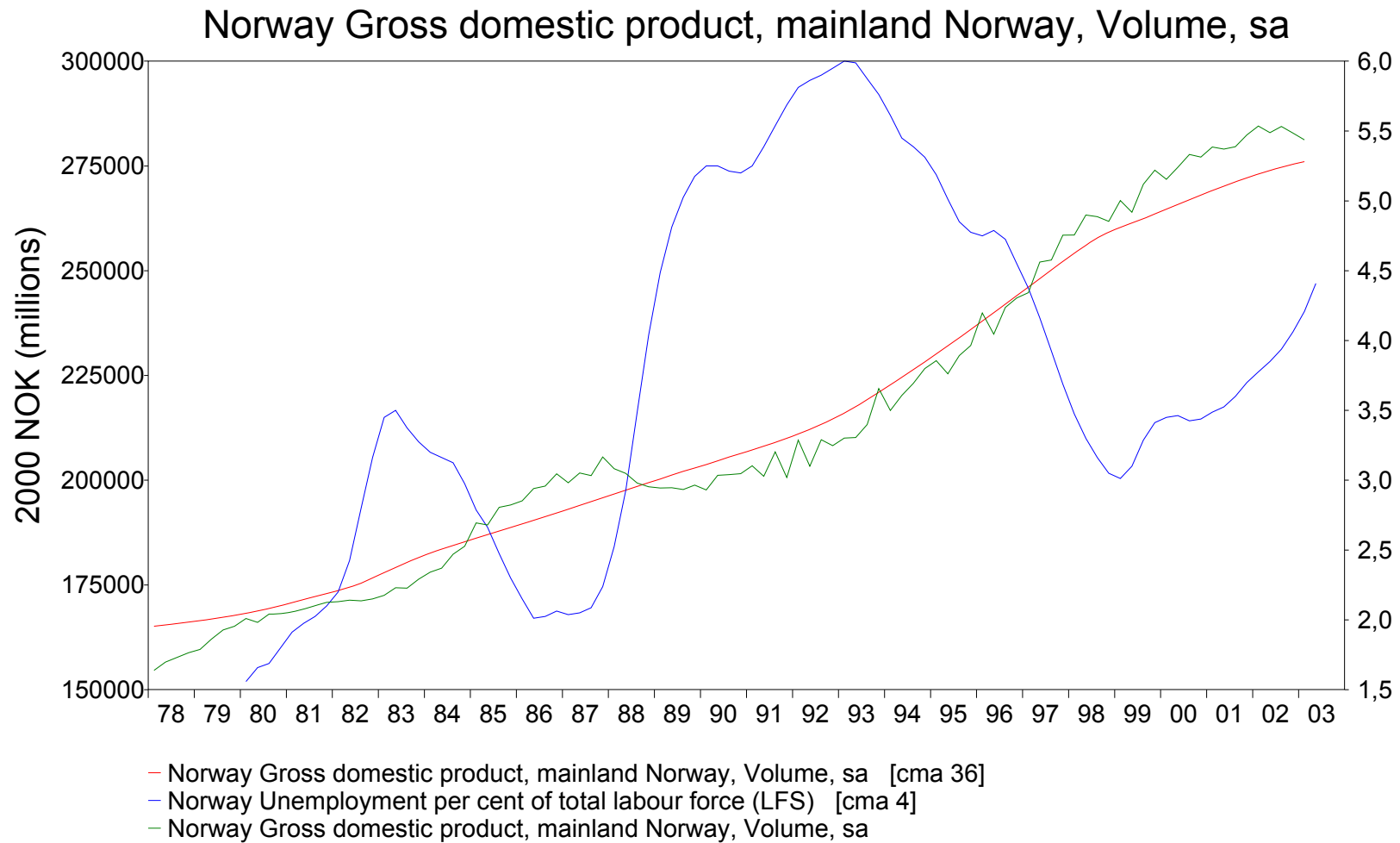
Arbeidsstyrken (73,4 %)

Utenfor
arbeidsstyrken
(26,6 %)

Sysselsatte (71,6 %)

Arbeidsl
edige
(2,6 %)

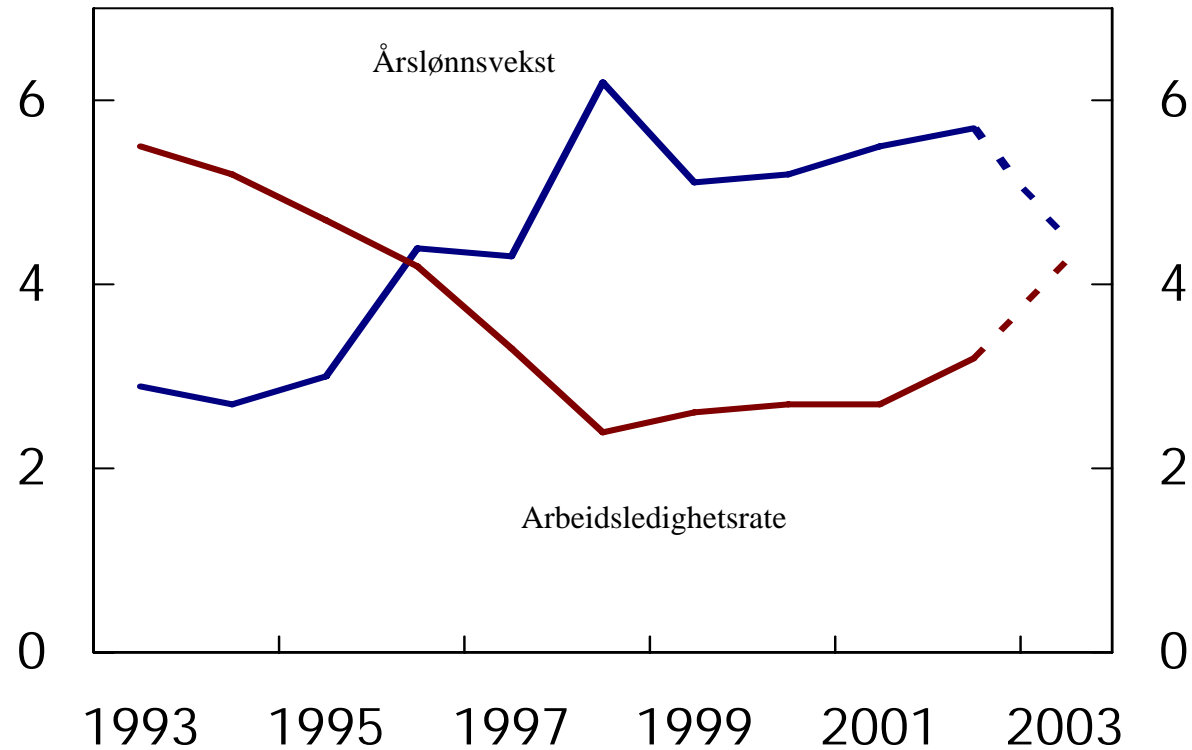
Utvikling i arbeidsledighet og BNP

Statistikk

- Gir noe oversikt over antall og prosent, men store strømmer mellom tilstandene og forskjell mellom kortvarig ledighet og langvarig ledighet
- Det er viktig å forklare årsakene til strømmene, fordi:
  - Arbeidskraft er viktigste produksjonsfaktor
  - Lønn viktigste inntektskilde
  - Arbeidsledighet er sløsing av ressurser på makronivå og vanskelig for den det rammer

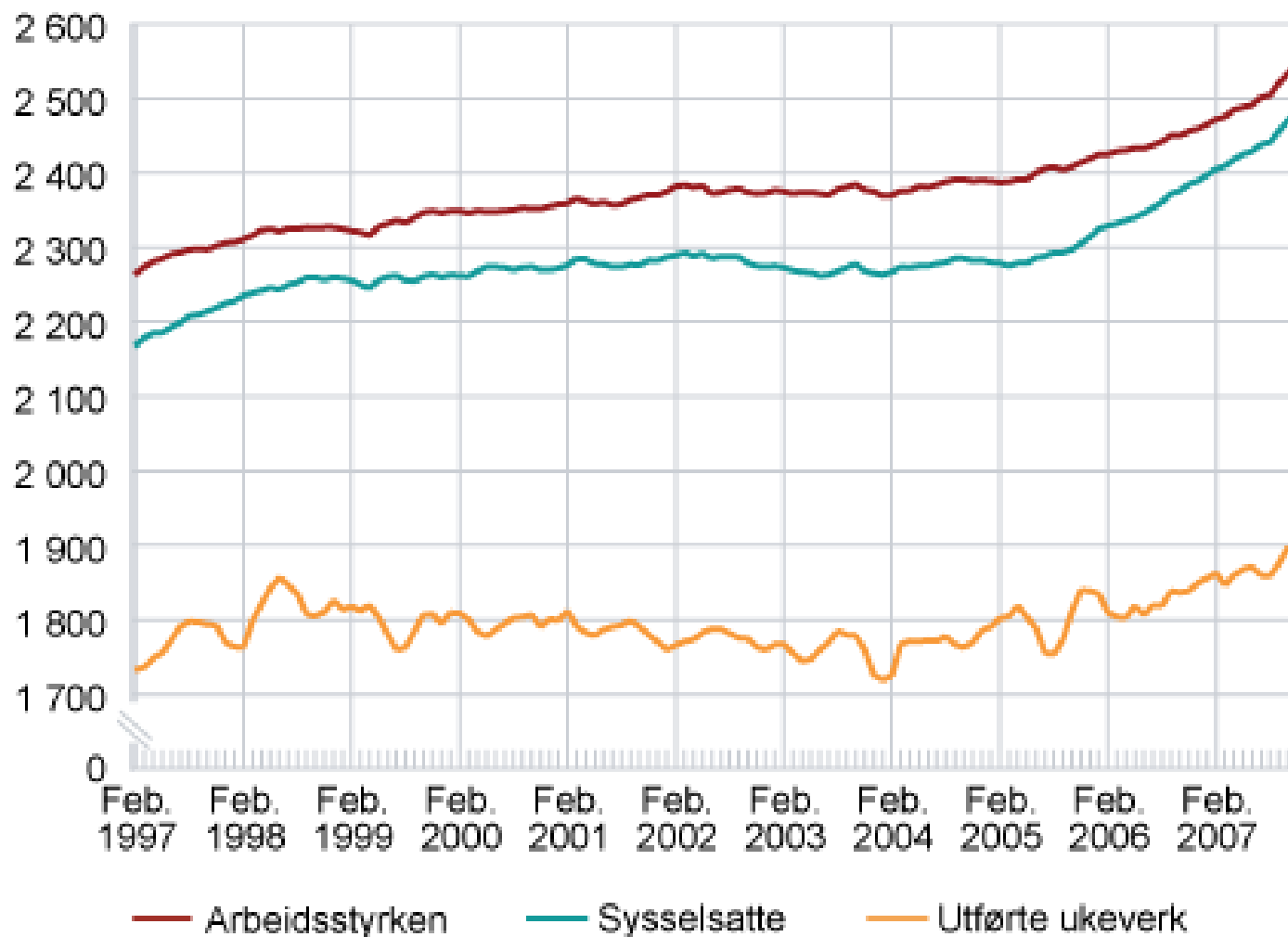
Utvikling i arbeidsledighet og lønnsvekst

Figur 6 Årslønnsvekst (Gjennomsnitt alle grupper. Inkludert kostnader knyttet til økt ferie) og arbeidsledighetsraten (Registrerte ledige og personer på tiltak i prosent av arbeidsstyrken). Kilde: Norges Bank, Inflasjonsrapport 2/2003.

Arbeidsstyrken, sysselsatte og utførte ukeverk. Sesongjusterte tall, tremåneders glidende gjennomsnitt. 1997-2007. 1 000

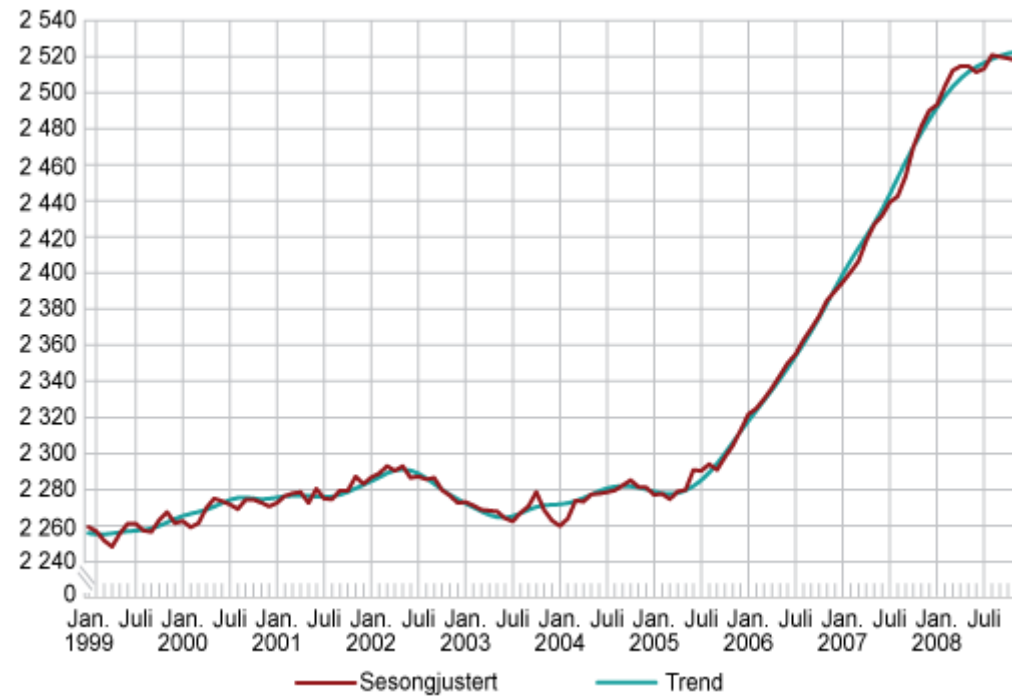

Nærmere om lønns- og prissettingen

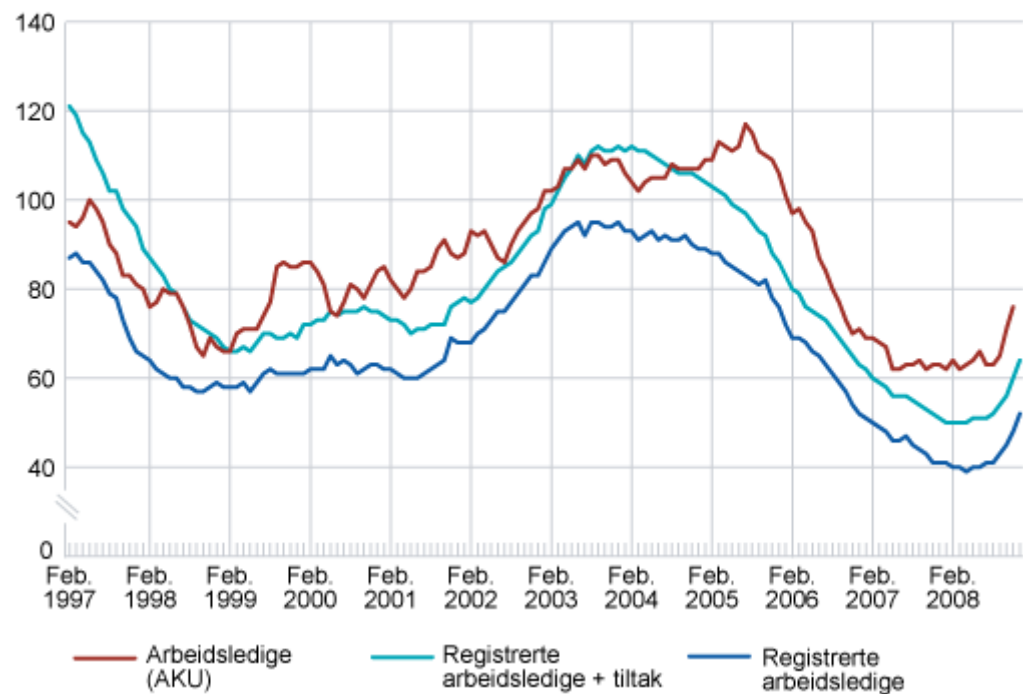
- Lønn kan fastsettes ved forhandlinger, individuelt eller kollektivt. Lønn kan også tilbys av bedriften som effektivitetslønn
- Prissettingen bestemmes ut i fra bedriftens kostnader, som igjen er avhengig av hvor mange produksjonsfaktorer som brukes i produksjonen og deres kostnad

Stor økning i antall sysselsatte

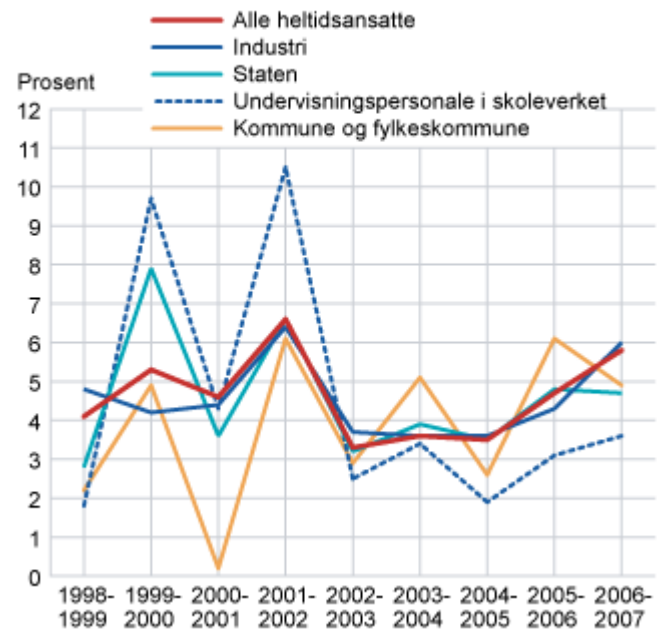
Sysselsette (AKU). Sesongjusterte tal og trend. Tremånaders glidande gjennomsnitt. 1999-2008. 1 000

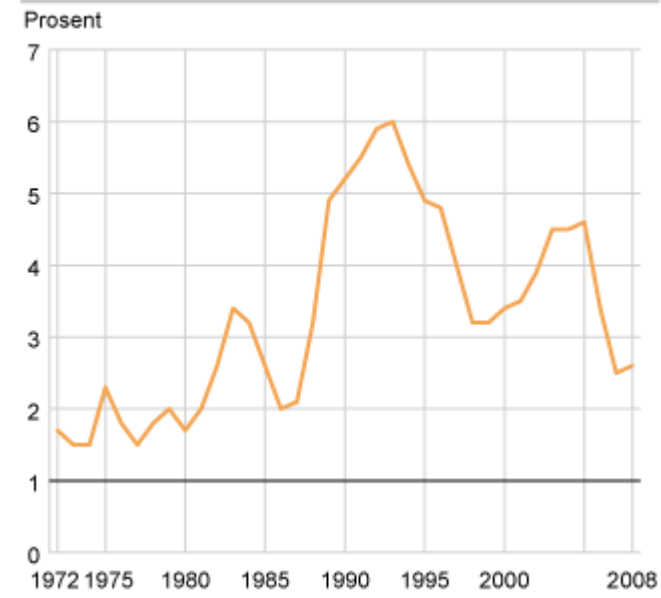
**Arbeidsledige (AKU), registrerte arbeidsledige og registrerte arbeidsledige
pluss arbeidsmarkedstiltak. Sesongjusterte tall, tremåneders glidende
gjennomsnitt. 1997-2008. 1 000**

Lønnsvekst heltidsansatte 1998-2007. Utvalgte næringer

Arbeidsledige (AKU) i prosent av arbeidsstyrken

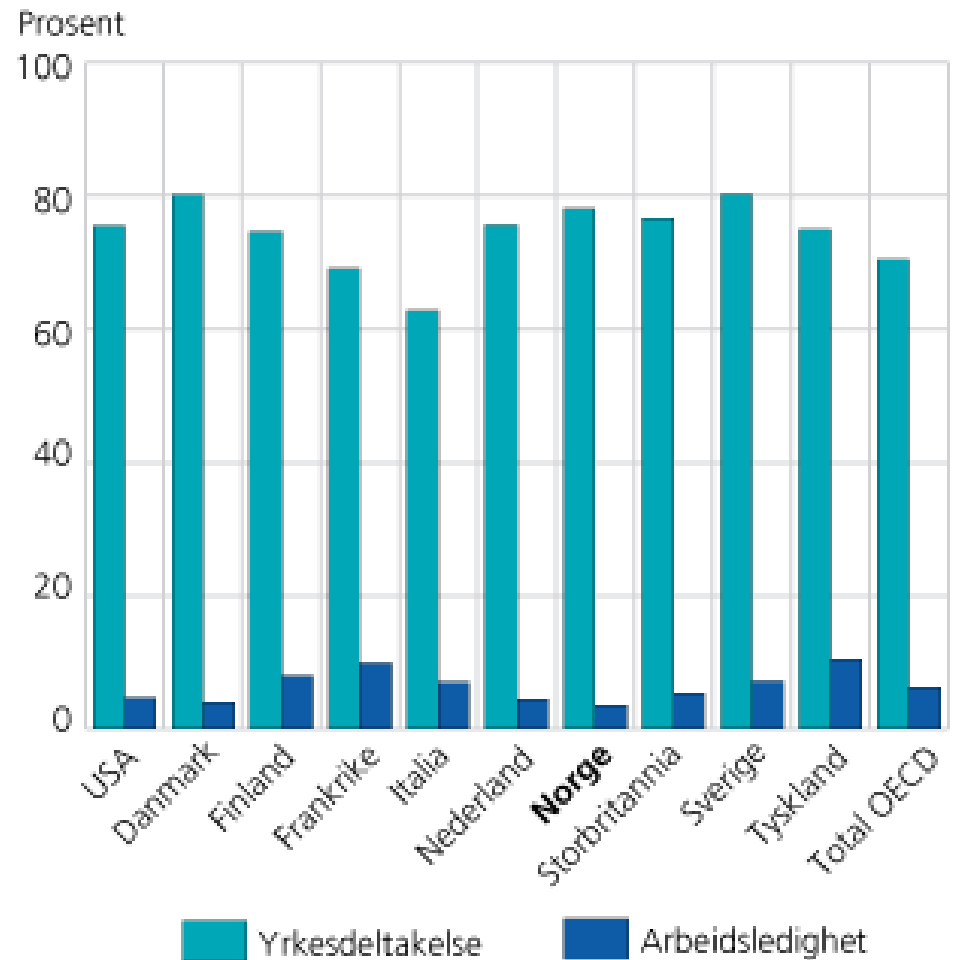

En modell for arbeidsledighet –
modell for likevektsledighet

Teori om likevektsledighet kan forklare:

- Utvikling i arbeidsledighet over tid
- Store forskjeller i arbeidsmarkedet mellom land, yrkesdeltagelse (kvinner/menn), lønnsfastsettelse mv.
  - se for eksempel Norge og Frankrike neste figur

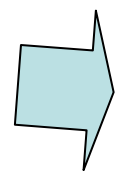
Yrkesdeltagelse og arbeidsledighet i noen OECD-land. Personer i alderen 15-64 år. 2006

Modell for likevektsledighet

- 1) Bort fra kort til mellomlang sikt - priser og lønninger er ikke lengre konstante
- 2) Utviklingen i pris og lønn påvirker u ved at:
  - arbeidsledigheten drives mot et bestemt nivå
  - nivået er avhengig av lønnsfastsettelsen, styrken til fagforeningene, mark-up i prisfastsettelsen mv.
- 3) Lønns- og prisutvikling påvirker også Y

$Y \uparrow \rightarrow$ sysselsetting $\uparrow \rightarrow u \downarrow \rightarrow w \uparrow \rightarrow$
produksjonskostnad $\uparrow \rightarrow p \uparrow$ osv.

- Til hit 24.2.2009